

NORGES INDSKRIFTER

MED DE ÆLDRE RUNER.

UDGIVNE

FOR

DET NORSKE HISTORISKE KILDESKRIFTFOND

VED

SOPHUS BUGGE.

I.

CHRISTIANIA.

A. W. BRØGGERS BOGTRYKKERI.

1891—1903.

Indskrifter,

som andensteds, men ikke i dette Værk, har været tagne med blandt Norges Indskrifter med de ældre Runer.

(Tillæg til S. 505–509.)

Nr. 11. Oppauran.

Literatur. Utrykt. Brev fra K. Rygh til Magnus Olsen af 19. September 1908. — Breve fra Oliver P. Alstad, Skatval, til Konservator Th. Petersen af 13. Januar og 20. Marts 1917. — Brev fra Konservator Th. Petersen til Magnus Olsen af 15. Januar 1917. — Alt i Runearkivet.

Trykt. K. Rygh, Helleristninger af den sydiskandinaviske type i det nordenfjeldske Norge (Det kgl. norske Videnskabers Selskabs Skrifter. 1908. No. 10), Trondhjem 1908, S. 20.

Grundlag for Behandlingen. K. Rygh's Oplysninger (ledsagede af Papiraftryk og Blyantkalkering) efter Undersøgelse af Originalen.

Tegninger. S. 733 meddeles Fotografi i naturlig Størrelse af et Papiraftryk, som er taget af Overlærer K. Rygh; S. 734 er gjengivet i $\frac{1}{2}$ Størrelse en Blyantkalkering, udført af Samme.

Under Eftersporing af Helleristninger paa Gaarden Oppauran¹⁾ (Auran øvre), Matr. Gaards-Nr. 75 i Skatval Sogn og Herred, Nedre Stjørdalen Præstegjæld, stødte K. Rygh i September 1908 paa en Indridsning, der af ham opfattedes som en Runeindskrift. Den er anbragt mellem to Figurer af en Helleristning, og dens Plads er angiven paa følgende Maade i det under »Literatur« nævnte Skrift af K. Rygh (S. 16–20):

I østlig Retning for Husene paa Øvre Oppauran og mindst 200 Meter sydøst for Dansarberget er der et stort Helleristningsfelt. Ristningerne findes paa flere lave Bergknauser, som er adskilte fra hverandre ved Lavninger med indtil

¹⁾ Oppauran betyder »Øvre Auran« og er en Del af den gamle og betydelige Gaard Auran (Matr. Gaards-Nr. 71–75), udt. *Aurann*, Dat. *Aurrom*, Flertal i bestemt Form, oldn. *Aurar* (af *aurr* m. »Grus, især om den faste, urørte Grusgrund under det øvre Jordlag«); skrevet af *Aurrom* Aslak Bolts Jordebog S. 119. Se Norske Gaardnavne XV S. 27.

50 Meters indbyrdes Afstand. Først kommer, nærmest den øvre Gaard og midt i Mærket mellem begge Gaardes Jorder, en lav hvælvet Knaus med 5 Skibsfigurer og en Mængde skaalformede Gruber samt etpar ubestemmelige Figurer. Dernæst har man en lav Knaus, omtrent 30 Meter nordøst for den første, hvorpaa sees en Mængde skaalformede Gruber, samt nogle Skibsfigurer og nogle ring- og fodsaaformede Figurer. I Øst for den sidstnævnte Knaus, adskilt fra denne ved en bred Sænkning, ligger den lange, omtrent sammenhængende, tildels af Løvskov dækkede Bergknaus, hvor Indskriften findes indridset sammen med talrige Helleristninger. Disse falder i et vestligere Parti (Gruber, Fodsaaler og Skibsfigurer) og i et østligere.

Paa det østligere Parti, som afdækkedes, findes en Gruppe (Fig. 8 hos K. Rygh), bestaaende af flere Figurer: en løbende eller dansende Mand med opstrakte Arme, et Dyr, en Grube og to Ovaler. »20 cm. til høire for menneskefiguren sees paa berget en stor oval . . . Videre findes med kort afstand 2 store ringe . . . og midt mellem dem 3 fodsaaaler . . . Fremdeles en skibsfigur . . . og tæt ved den en grube og en ring, som omslutter en grube. Ved den ene ende af skibet har man de to figurer, som er gjengivne i fig. 9 [hos K. Rygh]. Den ene kunde antages at betegne et træ med grene. I dette afsnit fandtes ogsaa en indskrift med 4 bogstavtegn, omgivne af en retlinjet ramme. Den var anbragt mellem to figurer af helleristningen og saa nær dem, at de yderste træk af det første og sidste bogstav gik ned i figurer af ristningerne. Den var dækket af torv, og de indridsede linjer var fyldte af jord. Det synes mig utvivlsomt, at det er en runeskrift med ældre runer, som maa læses fra høire til venstre. — — Trækkene er skarpe og smale, ganske forskellige fra furerne i helleristningen«¹⁾.

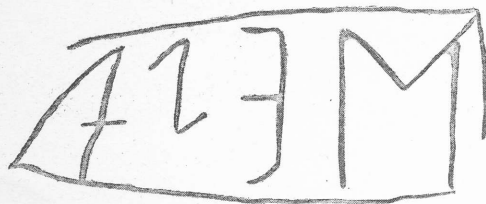
¹⁾ Med den samme Bestemthed udtaler K. Rygh sig ogsaa to Aar senere (Det kgl. norske Videnskapers Selskaps Skrifter 1910. No. 6, S. 29): «Der kan ikke være tvil om, at disse [4 runetegn] tilhører det ældre runealfabet, skjønt et af dem har en usædvanlig form, og meningen af indskriften ikke kan tydes.»

Ved Undersøgelsen af Oppauran-Ristningen ledsagedes K. Rygh af Trondhjems Museums Tillidsmand i Skatval, Hr. Oliver P. Alstad. Ristningen blev til-dækket med Torv efter Undersøgelsen, og ved Konservator Th. Petersen's Besøg paa Stedet i 1915 lykkedes det ikke at gjenfinde den. Hr. Alstad tror at huske, at Bogstaverne staar nærmest Fig. 9 i K. Rygh's Skrift. Efter Hr. Alstad findes Ristningen lige ved en Vei, »op til 1 Meter over Veibanen«. Den kan have været foretagen nedefra; men da Bogstaverne, saavidt den samme Hjemmelsmand tror at mindes, staar paa Hovedet, er det kanske ligesaa rimeligt at tænke sig, at den Mand, som Indskriften hidrører fra, under Arbeidet har ligget paa Berget ovenfor, hvad Stedsforholdene kan berettigge til at antage.

Indskriftens Længde er ca. 13 Cm. og Tegnenes største Høide lidt over 4 Cm.

Om Indskriften bemærker K. Rygh (i Brev af 19/9 1908):

»Jeg lagde vægt paa at undersøge, om den kunde være en nyere indskrift med initialer, hvoraf der ellers findes nogle i denne trakt. Dette finder jeg dog umuligt. Selv om 1ste bogstav fra venstre kunde opfattes som et A (man skulde ventet

dette i formen A i lighed med M), saa maatte man isaafald opfatte J som et omvendt E og det korte 1 som en form for (et omvendt) S. Dette synes mig utænkeligt. Dertil kommer omramningen. Tilbage staar da at opfatte det som en indskrift med ældre runer, som maa læses

fra høire. Bøiningen af staven nedentil i 2den rune [fra høire] maa da opfattes som en tilfældighed, maaske beroende paa stenfladens beskaffenhed. Streget over 4de rune tror jeg ikke behøver at høre til ristningen. Det kan hænge sammen med de gruber i fladen, som tilhører de tilstødende helleristninger. Men er det en indskrift med ældre runer, kommer den jo til at bestaa af bare vokaler?»

K. Rygh har altsaa bestemt sig for at opfatte Ristningen som en Runeindskrift, bestaaende af 4 Runer, som skal læses fra høire mod venstre (her gjen-givne i de vanlige Former, de har i Skrift fra venstre mod høire):¹⁾

M F J N
e a i u

Det 3dje Tegn J er efter K. Rygh's Gjengivelse Runeradens 13de Rune, som sandsynlig har udtrykt en kort e- eller i-Lyd; af Bugge transskriberet dels e, dels i; se Bd. I S. 117 ff. Ogsaa ifølge O. von Friesen (Om runskriftens här-komst S. 22) har Runen »ljudværdet e eller i«.

For Runernes Former er tilstrækkelig redegjort af K. Rygh. Som det vil sees af Tegningerne, er alle Skriftræk sikre, naar bortsees fra Tværstregen paa R. 4, som K. Rygh er mest tilbøielig til at anse for tilfældig, men som det dog ikke er ganske udelukket at opfatte som †-Runens Kvist, saaledes at 4de Tegn mulig kunde være at læse som en Binderune af † n og N u.

¹⁾ Jfr. K. Rygh's Udtalelse i Skriftet af 1908, S. 20: »Gjengivet med latinske bogstaver maa den læses EAIU (i omvendt orden af indskriftens).«

Skjønt K. Rygh har anført adskilligt, som kan tale for at opfatte Oppauran-Ristningen som en urnordisk Runeindskrift, har jeg dog ikke vovet at opføre den i Rækken af de norske Indskrifter med de ældre Runer. Denne Indridsning fortjener imidlertid en indgaaende Behandling, saa meget mere, som Rygh's Forsvar for dens Ægthed kan synes at støttes ved de Iagttagelser, som jeg nu gaar over til at redegjøre for. Men vi skal ogsaa se, at det er forbundet med meget alvorlige Betæneligheder at anse Indridsningen for en urnordisk Runeindskrift.

Først prøver jeg nu at finde mig til rette med Oppauran-Ristningen ud fra den Forudsætning, at vi virkelig har med en urnordisk Runeindskrift at gjøre. (I denne Del af den følgende Undersøgelse taler jeg da ligesom K. Rygh om Indskriftens »Runer« uden at sætte dette Ord i Anførselstegn eller erstatte det med et efter mit hele Syn paa Indridsningen korrektere Udtryk, »Tegn« eller lignende.)

Naar man anser Oppauran-Ristningen for en Indskrift med de ældre Runer, vil man vistnok i alt væsentligt maatte slutte sig til K. Rygh's ovenfor gjengivne Læsning.

Derimod vil man vel neppe føle sig helt overbevist, naar han foreslaar at opfatte Bøiningen nedentil paa R. 2 »som en tilfældighed, maaske beroende paa stenfladens beskaffenhed«. Efter Papiraftrykkene at dømme synes det ikke at have været forbundet med nogen teknisk Vanskelighed at fortsætte Staven i lige Retning nedover mod Rammelinjen, og selv om dette havde været umuligt paa Grund af en Knude i Stenens Overflade, kunde det synes naturligt, at Runeristeren havde nøiet sig med at føre Staven nedover til det Punkt, hvor Udbøiningen begynder; R. 2 vilde jo alligevel have faaet væsentlig samme Høide som M-Runen og vilde være bleven betydelig høiere end den følgende J-Runen.

R. 2 skulde saaledes vistnok blive at opfatte som en forsætlig dannet Form af den sædvanlige R-Runen. Den adskiller sig ogsaa fra denne deri, at Kvistene ikke skraaner nedad, men er horisontale. Herom skal der tales mere paa et følgende Sted.

Ogsaa R. 3 J har en usædvanlig Form, idet Runen kun er lidt over halvt saa lang som de omgivende Runer. Hertil kan der imidlertid anføres en temmelig nøiagtig Parallel fra en anden Indskrift, nemlig sidste Rune paa By-Stenen J, der ikke som de foregaaende Runer naar ned til Rammestregen (Bd. I S. 93, 97).

Grunden til, at J i disse to Indskrifter ikke har fuld Runehøide, kan man søge i følgende Forhold: Paa Brakteaten Nr. 28 (fra Overhornbæk ved Randers, med et rundt Tal at henføre til ca. 500) forekommer to Gange en Rune J, som sandsynlig skal læses som en Form af *(j)āra-Runen, og væsentlig samme Tegn haves paa Valby-Amuletten (Sjælland), — i begge Indskrifter uden Tvivl med Lydværdien A¹). Denne A-Runen lignede i Form saa meget J-Runen, at man naturlig maatte føle Trang til at holde de to Runer ud fra hinanden i Form. Man greb da til det enkle Middel at gjøre J-Runen mindre end de andre Runer, idet man

¹) Se min Tolkning af disse to Indskrifter i Aarbøger 1907 S. 19 ff. og »Valby-amulettens runeindskrift« (Chr.a Vidensk.-Selsk. Forhandl. 1907 Nr. 6).

ikke lod den naa ned til i Linje med de omstaaende Runers Basis. Den \mathfrak{J} -Rune, som vi skulde have i Oppauran-Indskriften ligesom i By-Indskriften (fra »7de Aarhundred, snarest dettes Midte«, Bugge, Bd. I S. 115), synes at tilhøre det sidste Afsnit i denne Runes Liv. Den forholdsvis sjeldne Forekomst af \mathfrak{J} tyder paa, at man godt kunde undvære dette Runetegn for \mathfrak{i} eller \mathfrak{e} , og man synes at have opgivet den tidligere end de fleste andre ældre Runer, dels fordi den var overflødig ved Siden af \mathfrak{i} og $\mathfrak{M e}$, dels fordi den, som vi har seet, i 6te og 7de Aarh. let kunde forveksles med en Form af \mathfrak{A} -Runen.

Derved vilde der være vundet et Holdepunkt for Bestemmelsen af Oppauran-Indskriftens Tid: Den korte \mathfrak{J} -Rune kunde synes at henvise til 6te eller 7de Aarh. eller til det Tidsrum, som Overhornbæk-Brakteaten, By-Stenen og Valby-Amulletten sandsynlig tilhører.

Denne Datering kunde synes at støttes ogsaa ved Formen af R. 2. Denne Rune afviger i to Henseender fra den vanlige \mathfrak{F} -Rune: ved Kvistenes horisontale Retning og ved Stavens Bøining nedentil. Derved faar Runen stor Lighed med et latinsk \mathfrak{E} . Nu forekommer i den ovenfor nævnte Brakteat-Indskrift (Nr. 28) fra Overhornbæk — den, som havde et \mathfrak{J} -lignende Tegn, \mathfrak{J} , for \mathfrak{A} — to Gange en \mathfrak{a} -Rune med 3 helt eller saagodtsom horisontale Kviste, og den samme Form for \mathfrak{a} findes ogsaa én Gang i en anden Brakteat-Indskrift (Nr. 30) fra det samme Sted. Denne »Overhornbæk- \mathfrak{a} « er uden Tvivl den Runeform, som staar R. 2 i Oppauran-Indskriften nærmest; Forskjellen mellem de to Tegn bestaar kun deri, at det sidste har en buet Linje, hvor det første har en med de to øverste Kviste parallel Kvist, som udgaar fra Staven lidt ovenfor dennes Basis¹⁾.

Ogsaa ved sin Indramning kunde Oppauran-Indskriften synes at slutte sig til By-Indskriften og andre Indskrifter fra 6te og 7de Aarh. (jfr. Anm. 1).

Efter dette kunde man være tilbøielig til at henføre Oppauran-Indskriften til 6te eller 7de Aarh.

Den foregaaende Udredning om de enkelte Tegns Former kunde synes at have givet øget Grund til at betragte Oppauran-Indridningen som en virkelig Indskrift med ældre Runer. Særlig maatte man i denne Sammenhæng lægge Vægt paa dens Overensstemmelse med By-Indskriften i den korte Form af \mathfrak{J} .

Det bør derfor nu blive vor Opgave at søge at komme til Klarhed over Indskriftens Indhold — under Forudsætning af, at det er en Runeindskrift fra 6te eller 7de Aarh.

K. Rygh har allerede fæstet Opmærksomheden ved et Forhold, som maatte faa Betydning for Indskriftens Tolkning: den vilde komme til at bestaa udelukkende af Tegn for Vokaler: $\mathfrak{ea i u}$ (eller $\mathfrak{ea eu}$).

¹⁾ Det maa her erindres, at Kviste, som regelret skulde udgaa fra Runestavens Top og Basis, i Indskrifter, som er anbragte mellem Rammelinjer — saadanne som Overhornbæk-Indskrifterne og By-Indskriften — ofte henholdsvis gaar ud fra Staven et Stykke nedenfor Stavens Top og et Stykke ovenfor dens Basis. Derved undgik man, at Kvist og Stav kom til at berøre hinanden i selve Rammelinjen, hvilket frembød tekniske Ulemper.

Det vilde være et mærkeligt Træf, om en Runeindskrift med direkte udtrykt sproglig Mening var kommen til udelukkende at bestaa af Vokaltegn. Derfor vil man neppe have synderlig Tro paa en Tolkning ud fra denne Forudsætning, f. Eks. **ea iu** »(jeg) Ea hugg (Runerne)«¹⁾.

Man vilde vel da ikke vide nogen anden rimelig Tydning end at opfatte Oppauran-Indskriften som en magisk Indskrift uden direkte udtrykt sproglig Mening. Herfor kunde ogsaa adskilligt synes at tale: For det første kunde det efter Indskriftens Anbringelse inde imellem Helleristninger ligge nær at antage, at en viss Hellighed havde været tillagt det Berg, hvori Runerne er indridsede, og at denne Hellighed her havde givet Anledning til en Indskrift, som havde Hensyn til noget over Dagliglivet hævet. Vistnok er Helleristningerne, som sandsynlig skriver sig fra Broncealderen, ved over et Aartusind skilte fra den Tid, som vilde være at ansætte for Runeindskriften; men man har ikke faa Vidnesbyrd om, at Helleristninger baade i senere forhistorisk Tid og lige til Nutiden har været be-
tragtede med religiøs Ærefrygt, saaledes at endog en primitiv Gudsdyrkelse har været knyttet dertil²⁾.

Videre kunde atter mindes om, at den eiendommelige **a**-Rune i Oppauran-Indskriften synes at have sin nærmeste Modsvarende i den **E**-lignende **a**-Rune paa de to Overhornbæk-Brakteater, hvoraf ialfald den ene (Nr. 28) sandsynlig bærer en magisk Runeindskrift (mellem Rammeliner). Man kan formode, at disse Brakteaters **a**-Rune har faaet Kvistenes Antal øget i magisk Hensigt (jfr. S. 600 ff.).

Det kunde fortjene at overveies, om ikke den enestaaende **ƒ**-Rune i Oppauran-Indskriften var at forklare deraf, at denne Indskrifts 4 Runetegn som en hellig Bogstavforbindelse gennem en længere Tid havde været kopierede af Folk, som ikke var runekyndige; en oprindelig Tilfældighed ved R. 2 i en ældre Indskrift kunde da være bleven forstærket i en senere Afskrift, og saaledes kunde R. 2 i Oppauran-Indskriften have faaet sin Bøining nedentil, istedenfor en 3dje Kvist, idet i Tidens Løb en betydningsløs Afvigelse var bleven gjort til et konstituerende

1) **ea** for **Eha*, ældre **Ehwa*, Nom. Hankjøen Ental af en *an*-Stamme, et Kortnavn til et med *ehwa*-»Hest« sammensat Mandsnavn; jfr. de oldtyske Navne *Ehof*, *Eholt* m., *Ehadrud* f. (Förstemann² I Sp. 451) samt Bugge's Bemærkninger i Bd. I S. 129 (335 Anm. 2). I Anledning af **iu** kunde man henvise til Bd. I S. 287, jfr. II S. 540, 542, 557 (uden at man dog her behøvede at tage Standpunkt til de paa disse Steder meddelte Tydningsforsøg af Bugge).

Det vilde ikke være at anbefale at opfatte R. 2 som en Binderune af **ƒ a** og en ellers ukjendt Form af **h k** med kun én Kvist nedentil, selv om man derved kunde faa frem **ek** »jeg« i Indskriftens Begyndelse: **ek a iu** »jeg A — [Forkortelse af et Mandsnavn] hugg« eller »jeg hugg (den magiske Rune [jfr. S. 600]) **ƒ**« eller **ek aE u(iu)** »jeg Ae vier (Runerne)« eller **ek aE u(rta)** »jeg Ae gjorde (Runerne)«.

Endnu langt mindre maatte man anse det for Umagen værdt at drøfte de her antydede eller andre Muligheder ud fra den Forudsætning, at R. 4 skulde læses som en Binderune af **† n** og **∩ u** (jfr. S. 734).

2) Af saadanne Vidnesbyrd kan nævnes: »En Fjeldknaus paa Gaarden [Støle i Etne, Søndhordland], *hælgaberg*, d. e. **Helgaberg*, det hellige Berg, henviser ved sit Navn til hedensk Gudsdyrkelse. Her findes en Helleristning, bestaaende af en Mængde skaalformede Fordybninger, efter Sagnet frembragte ved Dopskøen paa Gaardsvagtens Spyd, samt en Del Figurer, som tør tillægges religiøs Betydning; se H. Schetelig, *Naturen* 1908 S. 343 ff.« (Norske Gaardnavne XI S. 71). Jfr. videre E. Hammarstedt, *Beiträge zur Religions-Wissenschaft* II (Stockholm 1915) S. 1 ff.

Træk i den med Ærefrygt omfattede magiske Indridsning. (Paa lignende Maade kunde man ogsaa forklare Kvistenes horisontale Stilling paa R. 2.) Blandt mange Paralleler til en saadan mekanisk skriftlig Overlevering af en hellig Bogstavforbindelse kunde nævnes en blandt flere Runeindskrifter forekommende Indridsning paa et af Blykorsene fra Bru, som sandsynlig er at forstaa som en Forvanskning af de 4 hebraiske Bogstaver יהוה (*Jehovah*)¹⁾. Ogsaa flere Brakteat-Indskrifter, som sikkert er (forvanskede) Kopier, kunde anføres i denne Sammenhæng.

Hvad der her er bemærket om, at en eller flere Eiendommeligheder ved Indskriftens Runeformer kunde skyldes mekanisk Kopiering af Folk, som ikke var runekyndige, maatte naturligvis bare betragtes som en Tanke til Overveielse²⁾. En saadan Formodning vilde ialfald staa i god Samklang med den Opfatning, at Indskriften skulde indeholde en magisk Mening.

Efter denne Opfatning vilde nu, stort seet, to Muligheder være tænkelige. Enten kunde Indskriftens magiske Mening være udtrykt gjennem forkortet skrevne Ord (snarest 4), eller man vilde have at gjøre med en hellig Bogstavforbindelse, bestaaende udelukkende af Vokaltegn.

I første Tilfælde maatte Oppauran-Indskriften indeholde Ord, som allittererede med hverandre. Man vilde da allerførst tænke paa 4 Ord, begyndende med hver sin Vokal, som tilsammen kunde have udgjort et Vers af den mindste Enhed, svarende til et Linjepar i Fornyrðislag, i Kviðuháttur eller i Ljóðaháttur. Verset skulde altsaa have bestaaet af 4 Ord, som alle dannede Allitteration med hverandre. Det maatte vistnok blive et Særsyn i gammelgermansk Digtning, selv om man paa Grund af Linjepar som

Þrymskviða 7.5–6: *illt er með ásum,*
illt er með álfum

Hávamál 10. 11: *byrði betri*
berrat maðr brautu at

ikke i og for sig kunde benegte Muligheden af et saadant Allitterationssystem³⁾. Det skal tilføies, at man ikke ved at indsætte Navnene paa de 4 Runer **eaíu** vilde faa frem en Ordforbindelse, som gav sproglig Mening.

I sidste Tilfælde derimod kunde man gjøre Brug af den Iagttagelse, som allerede K. Rygh har gjort, at de 4 Runer **eaíu** alle er Vokaltegn. Ikke saa at forstaa, at jeg skulde kunne tiltro de gamle Nordboer en saadan fonetisk Indsigt, at de kjendte Inddelingen af Bogstaver i Konsonanter og Vokaler og saaledes kunde sammenstille 4 Vokaler til en Bogstavforbindelse med magisk Kraft. Men Bogstavernes (Runernes) Anvendelse i magisk Øiemed er ikke selvstændig opkommen hos de germanske Folk. I mit Skrift »Om troldruner» (Fordomtíma II,

1) Se mit Skrift »Runerne paa to middelalderske blykors fra Bru i Ryfylke« (Stavanger museums aarshefte 1911, V) S. 15; jfr. S. 17 (Forvanskning ved mekanisk Kopiering af hellige, med Runer skrevne Ord).

2) Om et mulig lignende Forhold ved Ødemotland-Indskriften henvises til Tillægget til denne Indskrift i Bd. III.

3) Jfr. Wenck, Die Alliteration im eddischen fornyrðislag (Beitr. z. Gesch. d. deutschen Spr. XXXI) § 58; Löffler, Studier i nordisk filologi IV, 1 S. 61 ff.

Uppsala 1917, ogsaa trykt i »Edda« V S. 225 ff.) tror jeg at have godtgjort, at Runernes udpræget magiske Karakter og specielt Runeradens tryllekraftige Anvendelse gaar praktisk talt tilbage helt til Runeskriftens første Ophav, og at ligesom en Forbindelse dér kan knyttes mellem Runetegnene og deres græske (og latinske) Forbilleder, saaledes kan ogsaa Runemagien følges tilbage til Bogstavmagi, specielt »Alfabet-Trolddom« hos Sydens Kulturfolk. Her vilde da mulig være fundet en Vei, som kunde forbinde de tryllekraftige Vokaltegn, Runerne *eaıu* i Oppauran-Indskriften, med Grækernes fonetiske Indsigt.

Spørgsmaalet maatte da blive: Har denne Grækernes fonetiske Indsigt givet sig Udslag i Magien?

Der er ét stort Omraade indenfor den græske Magi, som jeg ikke har kommet ind paa i min ovenfor nævnte foreløbige Redegjørelse for Runeskriftens udpræget magiske Karakter og dens intime indholdsmæssige Sammenhæng med sydeuropæisk Magi, nemlig de saakaldte Tryllepapyri. I disse spiller hellige Ord og Bogstavforbindelser en overordentlig stor Rolle. Én saadan Bogstavforbindelse er Vokalrækken *α ε η ι ο υ ω*. Langt almindeligere er dog Vokalsammensætninger af den mangfoldigste Art. Jeg anfører etpar Eksempler i Flæng fra de magiske Papyri, som er udgivne i F. G. Kenyon's *Greek Papyri in the British Museum* (London 1893): *αεσηηηιιιιιιιι ωωωωωωωω — — ιω ωια ιωα αηω ηωα ωαη* (S. 68); *αηιουω ηηιουωα ηιουωαε* o. s. v. (S. 123).

Skjønt Studierne over Troldrunernes Sammenhæng med græsk »Alfabet-Trolddom« endnu ikke er langt fremskredne, vilde man dog turde vove, om end under stærke Forbehold, at pege paa den Parallel, som græske magiske Vokalforbindelser mulig kan danne til Indskriften fra Oppauran, som, hvis den virkelig indeholder Runer, sandsynlig er magisk. Da der, som nævnt, utvivlsomt er gammel historisk Forbindelse i Bogstavmagi mellem Norden og græsk Kulturomraade, kunde det nok synes naturligt at tænke sig, at ogsaa den specielle Parallel, som her beskæftiger os, var at se under den samme historiske Synsvinkel.

Dermed har jeg meddelt alt, som jeg er istand til at bidrage til Belysning af Oppauran-Ristningen under Forudsætning af, at den er en Indskrift med de ældre Runer. Det turde have vist sig, at det ikke er umuligt fra runologisk Standpunkt at finde sig tilrette med Oppauran-Ristningens Bogstavtegn. Men Tvivlen om Indskriftens Ælde og Ægthed vil man heller ikke efter denne Redegjørelse have kunnet frigjøre sig for. Den, som vilde forklare Indridningen som en Runeindskrift, maatte regne med et besynderligt Samspil af enestaaende eller saagodtsom enestaaende Foreteelser, hvorover kun Paralleler fra fjærne Lande mulig kunde sprede Lys.

Til den anden Side maa man opkaste det Spørgsmaal: Hvad kan Oppauran-Ristningen være, hvis den ikke er en urnordisk Runeindskrift? K. Rygh har allerede delvis svaret herpaa, idet han har overveiet, om man her kunde have for sig, skrevne fra høire, de 4 latinske Bogstaver MESA (se S. 734). Han har, efter hvad der senere er oplyst, sikkert havt det fuldstændige Svar paa rede Haand, selv om han ikke nogensteds har fundet Anledning til at antyde det: En Indskrift MESA

vilde have Analogier i tusindvis fra nyere Tid, idet det paa Landsbygden er den vanlige Maade, hvorpaa man skriver sit Navn forkortet, at udtrykke det ved Begyndelsesbogstaverne i de 4 Ord, Fornavnet, Fadersnavnet (i Genetiv), Ordet »Søn« og Gaardnavnet¹. De to sidste Bogstaver SA forliges godt med Antagelsen af en saadan Indskrift, idet S er tredje Bogstav, og sidste Bogstav kan udfyldes til Navnet paa den Gaard, Auran (se S. 732), hvor Indridsningen hører hjemme. Altsaa: M—E—s Søn Auran. Nu har der, efter hvad Hr. Oliver P. Alstad oplyser, virkelig paa Auran været en Person med et Navn, som passer til Udfyldning af Oppauran-Ristningens Bogstaver, nemlig Martin Eriksen Auran. Han var i den Tid, han boede i Nærheden af Stedet, for omkring 30 Aar siden, bare en Gut; nu er han i Amerika, og det skal ikke kunne nytte at prøve paa at sætte sig i Forbindelse med ham. Ogsaa paa flere andre Steder skal han have skrevet sit Navn, og Konservator Th. Petersen meddeler, at han flere Gange i Nærheden af Indskriften har stødt paa et skarpt indridset M uden Spor af Forvitring, skjønt Bergets Beliggenhed er meget veirhaard.

I det foregaaende har jeg nu gjort Rede for, hvad der kan tale for og imod Indskriftens Ægthed, saaledes at enhver kan tage Standpunkt, alt eftersom han vil lægge størst Vægt paa de Besynderligheder, som Oppauran-Tegnene vilde frembyde som en Indskrift med de ældre Runer, eller paa de Betæneligheder, som man kunde nære ligeoverfor en Indskrift med latinske Bogstaver, skrevne med ulige Høide fra høire mod venstre (og sat paa Hovedet, se S. 734), samt med en S af singular Form. For K. Rygh har de sidstnævnte Betæneligheder været saa store, at han — uagtet Meddelelsen om Martin Eriksen Auran, som var tilflydt ham gjennem O. P. Alstad — har seet sig nødsaget til at antage en gammel Runeindskrift. For mig har Løsningen, rigtignok efter nogen Vaklen, stillet sig anderledes, saaledes at jeg har maattet bestemme mig for at opføre Indskriften paa dette Sted, ikke i Rækken af Norges Indskrifter med de ældre Runer.

Nr. 12. Bardal.

Mellem Helleristninger paa Bardal, Matr. Gaards-Nr. 121 i Solberg Sogn, Beitstaden Herred og Præstegjæld, Nordre Trondhjems Amt, har K. Rygh (Det kgl. norske Videnskapers Selskaps Skrifter 1910. No. 6, S. 28 f.) troet at kunne læse to Runer af den længere Række: »Længst til venstre [i Ristningen S. 27, Fig. 7] er det meget fristende at se en form af det urnordiske runetegn for D, og det næste tegn minder meget om tegnet for O i det samme runealfabet.« Han minder om Oppauran-Ristningen, som ligeledes er anbragt mellem Helleristninger, og om Runeindskriften paa Hammeren, som findes i høist 1 Km.'s Afstand fra Stedet, men fortsætter: »Da imidlertid de to tegn, som træder tydeligt frem, afviger fra de sædvanlige former, og det, som har fulgt efter, nu er halvt udvisket, vil jeg lade det staa uafgjort, om man her virkelig har en runeskrift for sig.«

¹) Som Eksempel fra Middelalderen kan nævnes Urnes-Indskriften XV: *kbs* (Aarsberetn. for Foren. t. norske Fortidsmindesmærkers Bevaring 1907 S. 141).

I 1915 undersøgte Bardal-Ristningen paany af Konservator Th. Petersen og Amanuensis Dr. G. Hallström. Under meget gunstige Veirforhold lykkedes det dem at berigtige adskillige af de ældre Iagttagelser (jfr. Det kgl. norske Vidensk. Selsk. Aarsberetning for 1915 S. 29). Begge var enige om, at der her sikkert ikke foreligger Runer, men »arktiske« Stregornamenter af samme Art som flere andre Steder i samme Ristning (Brev fra Th. Petersen af ^{15/1} 1917).

Tillæg I.

Blandt »Ikke medtagne Indskrifter« bør ogsaa anføres etpar Indskrifter med runelignende Tegn, som dels tidligere har været omtalte i den videnskabelige Litteratur, uden at dog hverken Sophus Bugge eller Haakon Schetelig har ment af burde tage Hensyn til dem blandt de tvivlsomme urnordiske Indskrifter (henholdsvis Nr. 3 og Nr. 1), dels her omtales for første Gang.

1. Store Salte, Matr.-Gaards-Nr. 33 i Orre Sogn, Klepp Herred og Præstegjæld, Stavanger Amt.

I »Arkeologiske tidsbestemmelser« (Bd. III) S. 54 f. meddeler Schetelig Afbildning af en Guldrakteat fra en Gravhaug paa denne Gaard¹⁾ under Omtalen af Brakteater, som slutter sig paa det nøieste til sine Forbilleder Guldmedaljonerne og ligesom flere af disse i sin Omskrift har enkelte runelignende Tegn istedenfor de romerske Forbilleders latinske Bogstaver. T. Helliesen (Stavanger Museums Aarshefte for 1908. VI S. 27 f.) taler ligefrem om »nogle Runer« i Omskriften. Ifølge privat Meddelelse af Konservator Helge Gjessing er Omskriften korrekt gjengiven paa den af Helliesen udforte Tegning (anf. St. Fig. 3)²⁾. En ny Afbildning meddeles her efter Fotografi, taget af Gjessing. De Runer, som der her kan blive Tale om, er **Y** oppe til venstre, **ŕ** oppe til høire og **M** (med Toppene indad) nede til høire.

Helliesen oplyser (anf. St., 1908), at Brakteaten (Stav. Museum Nr. 3123) er »fundet for flere aar siden i haug nr. 2 paa gaarden Salte«. Om denne Gravhaug har Helliesen (Stav. Mus. Aarsh. 1907. IV S. 14) følgende Oplysninger: »Lyngklædt rundhaug, 17,5 m tvermaal og ca. 1 m høi. Den er udgravet. Her skal blandt andre Tore Rimestad have gravet. Der formodes, at han her fandt en guldrakteat (St. M. 3123). I den sydvestlige kant af haugen fandt han et gravkammer.«

2. Hegreberg (paa Aamøen), Matr. Gaards-Nr. 3 i Mosterø Sogn og Herred, Rennesø Præstegjæld, Stavanger Amt.

I 1906 indeholdt »Christianssands Tidende« (Nr. 186, 14. August) en Notits, som bragte den første Efterretning om en formentlig urnordisk Runesten:

1) Schetelig kalder Findestedet »Sele«; skal være Salte.

2) Kun bemærker Gjessing, »at de to første tegn ret ut for haanden er punkter . . . Videre er **M**'s skraagrener ikke fuldt saa utpræget som paa tegningen.«

»En filologisk Student herfra Byen stødte for et Par Ugers Tid siden kort fra Stavanger paa en hidtil ukjendt Runesten. Stenen var af nogenlunde samme Dimensioner som Tunestenen, kanske noget mindre, og bar paa den ene Side en temmelig

udvisket Runeindskrift. Der var knap Tid til Undersøgelsen, og Veiret var uheldigt. Omtrent midt i Indskriften syntes dog følgende Bogstaver at træde tydelig frem:

— — — orunor — — —

Sprogformen er urnordisk (Sproget før Dialektspaltningen i Vikingetiden), *runor*, d. e. *rûnôr* er akk. plur. fem. = oldnorsk *rûnar*. I det foregaaende *o* har man vistnok at se den urnordiske Udlyd for 1. eller 3. pers. sg. præter. Efter al Sand-

synlighed har Ordet lydt *worahto* (Tune, on. *orta*) eller *faihido* (Einang, on. *fáða*) eller *tawido* (Gallehus). Efter *runor* har formodentlig Præpositionen *after* (on. *eptir*) fulgt og derefter Navnet paa den Døde. — — —«

Kort efter besøgte nærværende Udgiver Findestedet, som ligger paa Vest-siden af Aamøen i Ryfylke. Her indhentedes nærmere Oplysninger om Fundforholdene; men selve Stenen var kort i Forveien ført til Stavanger Museum, hvor den var tilgængelig for Undersøgelse. Jeg anvendte etpar Dage paa at rense Indridningen og nedskrive en udførlig Redegjørelse for de enkelte Tegn. Denne Redegjørelse findes i Universitetets Oldsagsamlings Runearkiv, hvor man ogsaa har Papiraftryk og Gibsafstøbning af Indridningen.

Af den vedfoiede Afbildning (efter Fotografi taget af Konservator Helge Gjessing) vil sees, at vi her ikke kan have for os en virkelig urnordisk Runeindskrift. Til den anden Side kan man neppe heller have at gjøre med »Naturspil« og vistnok endnu mindre med et Forsøg i ny Tid paa at tilveiebringe en Runeindskrift. Forholdet kan tænkes at være det, at her foreligger en Indridning i gammel Tid af Tegn, som skulde forestille Runer, hvad nu end Hensigten hermed har været.

Der er Mulighed for, at Hegreberg-Stenen tilhører en Grav fra forhistorisk Tid.

Stenen fandtes i 1900 i en liden Røs, bestaaende af forholdsvis smaa Stene, paa Osmund Henriksens Part af Hegreberg, d. v. s. paa den øvre Terrasse, som strækker sig under Hegrebergfjeldet og som nu for en stor Del er opdyrket og anvendt til Havreager. Røsen laa nogle Meter i Syd for Ageren, i en Linje, som kan tænkes trukken mellem det nævnte Fjelds vestre Fremspring og høieste Punkt i det ligeoverfor liggende Fjeld Vareberg. Det vides ikke, naar denne Røs er bleven opkastet; sandsynlig er det skeet, da Ageren nordenfor — uvist naar — blev opdyrket. Da Osmund Henriksen i 1900 byggede nyt Vaaningshus, benyttede han Stene fra Røsen i Grundmuren. Han blev herunder opmærksom paa »Skrift« paa Stenen. Denne var kjørt ned til Byggepladsen, men blev ikke brugt. Den laa saa i Nærheden af Huset indtil August 1906.

Vestenfor Røsen, i henved 20 Meters Afstand, er en Haug, ca. 45 Meter i Omkreds. I denne har været gravet, men ikke af Sagkyndige. Ingen Oldsager skal være fundet her. — Paa en lidt lavere Terrasse, ca. 40 Meter vest for den sidste Haug, er en rund lav Haug, som synes at være en Gravhaug. — Ogsaa paa flere andre Steder vestlig paa Aamøen (mellem Hegrebergfjeldet og Fjeldet Stong ret i Nord for dette) skal der findes Gravhauger eller Hustomter, deriblandt paa »Nera-brannsmyrå« (benævnt efter en Haug »Nerabrann«). Det blev mig opgivet, at der paa Vareberg, Nabogaarden til Hegreberg, var fundet »Spyd« og en »Krukke«.

Umuligt er det da ikke, at Hegreberg-Stenen kan hidrøre fra en Gravhaug, som er helt forsvunden ved Jordens Opdyrkning.

Stenen er en Blok af firkantet Tværnit, ca. 1,25 Meter lang og ca. 55 Cm. bred i den tvært afskaarne Rodende, hvor Tykkelsen er ca. 30 Cm. I den anden Ende er Stenen noget tilspidset, idet de to Sideflader skraaner jævnt sammen, dog saaledes at en stor Del af den ene Bredside, hvor Indridningen er, bliver i Behold

fra Rodenden og opimod Spidsen. Omtrent langs Midten af Indskriftfladen, som er ca. 80 Cm. lang, gaar et noget ophøiet Baand, som er dannet derved, at Stenarten — ifølge Professor W. C. Brøgger en middelskornig Gabbro, som af Professor V. M. Goldschmidt er paavist i fast Fjeld i Skareberget lige ved Findestedet — her er haardere, mere kvartsholdig. I dette Baand findes Indridsningen i én Linje.

Blandt de indridsede Tegn lægger man særskilt Mærke til et (Nr. 9 ovenfra), som har Lighed med en uregelmæssig formet \mathfrak{X} -Rune. Derefter følger Tegnene $\mathfrak{I} < \mathfrak{N}$, hvoraf det sidste efter Formen kunde tages for en \mathfrak{N} -Rune. Dette er det Parti i Indridsningen, som mest leder Tanken hen paa en (urnordisk) Runeindskrift. Forøvrigt kan henvises til Afbildningen. Indridsningens sidste Del er meget utydelig paa Grund af Afskallinger. Jeg anser det for muligt, at de tydeligere Tegn har været opfriskede i senere Tid og derigjennem har faaet sine skarpt fremtrædende Rids. Skulde Stenen være en virkelig Runesten fra forhistorisk Tid, hvad jeg personlig stærkt betvivler, vilde dens stærkt udviskede og ved Opfriskning forfalskede Indskrift nu maatte ansees for helt ulæselig¹⁾.

3. Sæbø, Gaard-Nr. 1 i Vik Sogn og Herred (Præstegjæld), Sogn, Nordre Bergenhus Amt.

Herfra skriver sig et Sværd af yngre Jernalders Form²⁾ (Bergens Museum Nr. 1622), hvis Klinge er forsynet med en Indskrift, bestaaende af 6 Tegn, hvoraf ét er et Hagekors og de 5 andre, to til høire og tre til venstre for dette, Runer eller runelignende Tegn. Sophus Bugge har vistnok med rette undladt at medtage denne Indskrift i Udgaven af Norges Indskrifter med de ældre Runer. Det maa her være tilstrækkeligt at henviser til Afbildningerne hos Stephens III (1884) S. 407 ff. og A. L. Lorange, Den yngre Jernalders Sværd (Bergen 1889) Tab. IV Fig. 1. Efter Professor H. Schetelig »gir avbildningen hos Lorange et rigtig indtryk av sverdets nuværende tilstand«.

Indskriften paa Sæbø-Sværdet er vel nærmest en Efterligning af fremmede Indskrifter paa Sværdklinger. Efter de Former, Tegnene har, er det vistnok ikke nødvendigt at anse dem for ikke-nordiske Runer; det fortjener dog Opmærksomhed, at Tegnet til venstre for Hagekorset synes at vise størst Lighed med den angelsaksiske Rune for γ (jfr. Alfabeterne Nr. 5 og 8 hos Stephens I S. 100, 102).

4. Af Hulefundet fra Skjonghelleren (benævnt efter Skjong, Matr. Gaards-Nr. 186) paa Valderøen i Borgund Sogn og Herred, Søndmør, Romsdals Amt — af A. W. Brøgger (Vestnorske hulefund fra ældre jernalder [Bergens Museums Aarbog 1910 Nr. 16] S. 7 ff.) henført til Slutningen af 4de Aarh. — er her gjengivet i naturlig Størrelse en Benske, paa hvilken er indridset et \mathfrak{A} -lignende Tegn³⁾. A. W. Brøgger

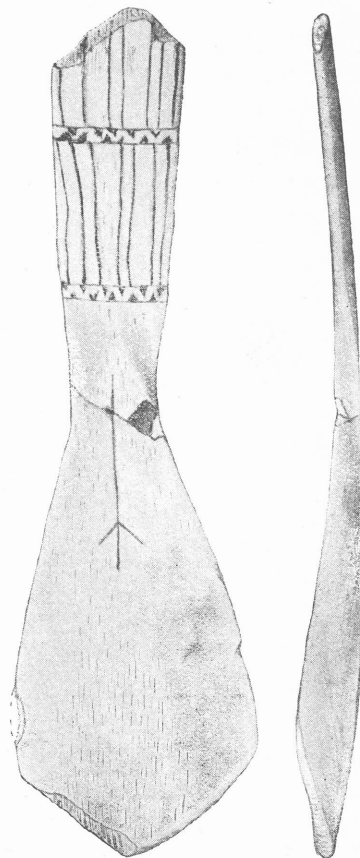
¹⁾ Konservator Gjessing ytrer i Brev $15/3$ 1917: »At det her er gjort forsøk paa at lave en slags runeindskrift tror jeg nok, men jeg kan ikke tænke mig andet end at den er helt uægte. Bare naturlige sprækker kan det neppe være.«

²⁾ Jfr. Jan Petersen, Oldtiden VII (1916) S. 121.

³⁾ Tegningen er laant fra A. W. Brøgger's her citerede Arbeide. — Skeen findes i Universitetets Oldsagsamling (Nr. 21834, y).

har i Skriftet »Benskeer fra ældre jernalder« (Stavangers museums aarshefte 1909. No. V) S. 5 behandlet Gjenstanden fra arkæologisk Side og har her i Anledning af det indridsede Tegn, hvorom han bruger Udtrykket »Bomærke«, henvist til lignende Tegn paa Pileskafter fra Nydam Mosefund, afbildede hos C. Engelhardt, Nydamfundet Pl. XIII Fig. 40, 41. De sidstnævnte Tegn anfører Engelhardt (S. 66) blandt »Bomærker og Indskrifter med Bogstaver«: »Bogstaver findes . . . maaske paa Fig. . . . 40 og 41«. Det vil saaledes være rigtigt at overveie, om Mærket paa den norske Benske kan betragtes som en Runeindskrift eller ikke.

Dette Mærke viser nogen Lighed med Tegnet Ψ , som er indridset paa et andet Pileskaft fra Nydam Mosefund (smst. Fig. 36), og hvori Sophus Bugge¹⁾ har seet en Ψ -Rune, indridset i magisk Hensigt. Man kunde derfor tænke sig, at der ogsaa paa Benskeen forelaa en magisk ψ -Rune \blacktriangle (eller Ψ). Imidlertid afviger Mærket paa Skeen fra Nydam-Pilens Ψ -Rune deri, at Kvistene ikke naar ned (eller op) i Linje med Stavens Basis (eller Top). Som ligefrem Rune, skreven af en Runekyndig i magisk Hensigt, vover jeg derfor ikke at opfatte nærværende Figur. Derimod vil jeg ikke benegte, at Tegnet kan være ment paa én Gang som et Ornament og et helligt Tegn, hvis Oprindelse skal søges i den magisk anvendte Rune $\Psi \blacktriangle$.

Tillæg II.

Blasket-Runerne.

I dette Afsnit vil jeg ikke undlade at anføre, hvad der for Tiden foreligger tilgængeligt om en Indskrift i Irland, som Professor C. Marstrander er tilbøielig til at opfatte som en af Nordmænd indridset Indskrift med Runer af den ældre Række.

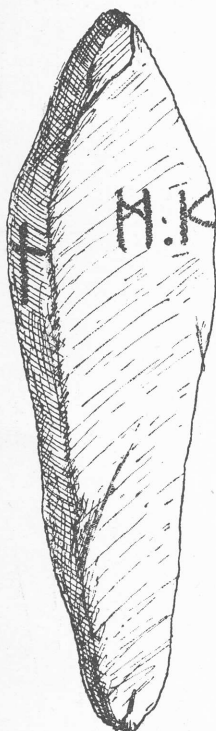
Marstrander lærte Indskriften at kjende i 1907 under sit Ophold paa Øen Store-Blasket i County Kerry (Irland) og har givet den første Meddelelse herom i »Det norske geografiske selskabs aarbog« 1908—1909 S. 129 f.²⁾ Efter at have omtalt Ogham-Stenene i Kerry fortsætter han:

»I denne forbindelse maa jeg omtale en sten fra Store Blasket, som, hvis min opfatning af den er rigtig, har krav paa stor interesse for os nordmænd. Jeg fandt den paa toppen af Sydaasen. Den blev fundet under udgravningen af en kaningang for et halvt aarhundrede siden og bar, efter hvad gamle folk forsikred

¹⁾ Aarbøger 1871 S. 186. Jfr. M. Olsen, Aarbøger 1907 S. 31 og Valby-amulettens runeindskrift (Chr.a Vid.-Selsk. Forhandl. 1907. No. 6) S. 7 f.

²⁾ Marstrander's Tegning meddeles her med velvillig Tilladelse af Norsk geografisk Selskab.

mig, de samme »underlige tegn« da som nu; den er vel en alen lang, af form som et langt, smalt æg, og bærer paa den øvre del af en af bredfladerne et par kraftige indhuggede tegn (se fig.), der ser ud som runer og som det ligger nær at transkribere **M:IK** d. e. **M** (navn). **JEG** (ligger her, reiste denne sten, ristede disse runer); **ƀ** er den gamle binderune for **ik**¹. Man har mødt mig med den indvending, at **ƀ** intet runetegn er. Hertil er at bemærke, at de to korte skraastreger (over og under **l**), som ikke paa langt nær har den dybde som de øvrige staver, er indhugget senere,

formodentlig af et medlem af familien Kearny, som ved disse smaa skraastreger og kanske ogsaa ved forlængelse af vinkelbenene (**ƀ**) ganske nemt har omformet det gamle **ƀ** til et **K**, begyndelsesbogstavet i familienavnet. Familien Kearny har i umindelige tider vært den talrigste familie paa øen og dens signaturer findes ogsaa ellers indhugget baade foran og bag paa denne sten. Desuden lader tegnet **ƀ** sig ikke bortdisputere. Efter første rune synes (om end noget utydelig) 2 fordybninger i stenen, betegnende ordskille. Paa en af smalfladerne bærer stenen et smukt kors ganske som oghamstenen paa Inis Icileáin (en fjerding sydligere). Sæt at denne sten var fundet i Norge. Ingen vilde have tvilt om at den bar runer. Nu da den er fundet i Vest-Irland, blir spørgsmaalet dette: Kan det tænkes, at en runerister fra norden endnu ved aar 800 eller begyndelsen af det 9. aarh. har anvendt runer af den ældre række? Jeg mener ja. Gimsøstenen, som skriver sig fra den tid, der her er spørgsmaal om, har 2 runer af den gamle række, og Røkstenen, som Sophus Bugge henfører til omkr. aar 900, har et helt afsnit med den længere rækkes runer. — At nordboerne meget tidlig udstrakte sine tog ogsaa til Vest-Irland er en kjendt sag. Allerede i 812

led de et følelig nederlag ved Killearney i Co. Kerry og i 834 sloges de af Donogh ved River Shannons nedre løb kort fra Limerick. De plyndred klostrene paa

¹) Professor Magnus Olsen har en anden opfatning af sidste rune. Om den hele indskrift skriver prof. Olsen til mig følgende:

Naar man kun tager hensyn til runetegnene, kan man være i tvil om, hvorvidt Blasketindskriften er nordisk eller angelsaksisk. 1ste rune oplyser intet i denne henseende, da **ƀ** forekommer baade i nordisk og i angelsaksisk runeskrift, med betydningen **m**. Heller ikke 2det tegn kan, saavidt jeg ser, give noget sikkert bidrag til spørgsmalets løsning. Tegnet **ƀ** kjendes ikke fra nordiske runeindskrifter, som er yngre end 7de aarh.; istedenfor den gamle... [Runeforbindelse] **ƀ** for **ik** (som er læst paa Reistadstenen fra Hitterø herred, Lister og Mandals amt, se S. Bugge, Norges Indskrifter med de ældre Runer I s. 216 ff.), anvendte man nemlig fra 7de aarh. af **lY ik**. Det maa derfor af historiske grunde synes dristigt at læse 2det tegn som en nordisk rune. Heller ikke som en angelsaksisk rune kan dette ligefrem opfattes, da et tegn **K** er ukjendt i angelsaksisk runeskrift. Det var nok tænkeligt, at 2det tegn kunde være en sideform til angelsaksisk **k k**, som (ved indflydelse fra latinsk **K**?) havde faaet en opadskraanende streg tilføiet, men paa en saa usikker formodning turde man i tilfælde intet bygge.

[Hertil skal jeg nu føie, at man ved 1ste Tegn nok ogsaa kunde tænke paa en Læsning **d**, da Tværstregen ikke naar op til Stavens Toppe. I saa Fald **ƀ** bliver Tegnet snarere den angelsaksiske **d**-Rune **ƀ** end den urnordiske **d**-Rune (jfr. Bd. I S. 448). — At læse **ik** »jeg« efter et Navn vilde være uden Analogi i urnordisk Runeskrift.]

Skellig og øen Valentia kort fra Blasket paa den anden side af Dinglebugten. Den dag i dag taler sprog og sagn om den sterke indflydelse, de maa ha øvet i Irland. Af gamle folk paa øen hørte jeg et sagn om hvordan normændene paa sin vei gennem sundet var stanset op ved Store-Blasket og af lyng (fraoch), som de hentet fra aasen, brygged den underfulde drik beoir Lochlannach »det norske øl«. — — — Netop i Vest-Kerry har nordmændenes færd vært et yndet thema for sagn og digterisk fremstilling. Det fremgaar tydelig af en større haandskriftsamling, som jeg kom over i en fattig hytte kort fra Ballyferriter (1 mil nordøst for Blasket). Den var skrevet sammen med øvet haand af den nuværende eiers oldefar, som var viden om bekjendt for sit indgaaende kjendskab til det gamle Irland. Her havde han samlet hvad han havde hørt af sagn og historier der i egnen. Hvor jeg slog op — mødte Lochlann, Norges navn mig. — — — Det er forstaaelig, om vi da ogsaa finder et bud i sten fra dette folk — i disse egne, hvor dets minde har holdt sig gennem tusind aar.

Indskriften kan ogsaa tænkes at være angelsaksisk, hvad jeg dog holder for mindre rimelig. Det er nok saa, at Irland allerede tidlig fik stor betydning for den angelsaksiske kultur; men der er paa den anden side kun faa spor af angelsaksernes optræden i Irland paa et saa tidlig tidspunkt, som der her er tale om.«